

Vernieuwende presentaties tijdens *research tracks*

Tekst: **Leonieke Kranenburg** Foto's: **Zout Fotografie**

Bij uitspraken als *'Just do it!'* en *'Speed matters!'* denk je misschien niet direct dat je op een EMDR-congres bent beland. Toch was dat wel degelijk het geval tijdens de *research tracks* op het jaarlijkse VEN-congres, want daar werd duidelijk stelling genomen. En dan niet alleen in de vorm van een mening, maar alles op grond van gedegen onderzoek.

Suzanne van Veen en Kevin van Schie startten de congresmiddag met een presentatie over hun studies naar de snelheid van oogbewegingen. Maakt het uit hoe snel je gaat? Bijvoorbeeld als het beeld heel levendig is en veel spanning oproept? Gevoelsmatig zou je zeggen van wel. Ook theoretisch is er reden om te denken dat dit zo is, omdat je nu eenmaal meer werkgeheugenbelasting nodig hebt, om hiermee effectief de competitie aan te gaan.

Om dit goed uit te kunnen leggen volgde eerst een heldere uiteenzetting van de werkgeheugentheorie. Op basis van de 'omgekeerde U-curve' – de hypothese dat het effect van EMDR het grootst is, als de werkgeheugenbelasting gemiddeld is – voerde Suzanne een experiment uit om de predictie te toetsen dat lage levendigheid het best te behandelen is met relatief langzame oogbewegingen en hoge levendigheid met snelle bewegingen. De uitkomsten schetsten echter een ander beeld en lieten zien dat het juist de snelheid van de oogbewegingen is die het interventie-effect bepaalt: dus ook bij niet zo

levendige beelden werkten snelle oogbewegingen het best. Prachtige resultaten, maar gaat het dan echt alleen om snelheid? Hoe zit het bijvoorbeeld met individuele verschillen in werkgeheugencapaciteit?

Dit was het onderwerp van Kevin's studie. Met het voorgaande in het achterhoofd, formuleerde hij drie hypothesen: (1) snelheid bepaalt het effect, (2) werkgeheugencapaciteit bepaalt het effect, of (3) er is (nu wel) een interactie-effect en EMDR werkt het best als je de snelheid van je handbewegingen aanpast op de werkgeheugencapaciteit van de patiënt. Eerst liet Kevin de taak zien die was gebruikt om onderlinge verschillen in werkgeheugenbelasting bij de proefpersonen vast te stellen. De moeilijkheid van de taak leidde tot lichte beroering in de zaal, die ter plekke een beetje begon te twijfelen aan de eigen werkgeheugencapaciteit. Maar de taak bleek goed te werken om een verschil tussen individuele proefpersonen vast te stellen en om vervolgens de relatie tussen de prestaties op de taak en de snelheid van de oogbewegingen te onderzoeken. Kevin vond, net

vlnr Suzanne van Veen, Yanda van Rood en Leonieke Kronenburg

als Suzanne, dat de variabele 'snelheid' de enige was die een significant effect op de uitkomsten had. Kortom, de snelheid van de oogbewegingen moet niet worden aangepast aan de werkgeheugencapaciteit van de patiënt.

Van laboratorium naar de praktijk

Het vervolgens door Suzy Matthijssen gepresenteerde onderzoek was de fase van testen in een studentenpopulatie inmiddels voorbij. Nadat zij, in twee eerdere studies het gebrek aan meerwaarde van oogbewegingen bij de procedure 'Positief afsluiten' binnen het EMDR Standaardprotocol in deze populatie had aangetoond, presenteerde zij nu haar resultaten voor patiënten met PTSS. Ook hier vond zij geen effect van oogbewegingen bij 'Positief afsluiten' op de sterkte van de overtuiging van de positieve eigenschap. Het maakt dus niet uit of je positief afsluit met, of zonder oogbewegingen. Sterker nog, Suzy vond zelfs geen toegevoegd effect van het positief afsluiten zelf. Het bleek dat de zitting zelf (en niet het positief afsluiten) effect had op de sterkte van de

overtuiging. Vandaar haar dringende oproep om nu toch echt te stoppen met de oogbewegingen bij het positief afsluiten.

Over interventies waar we juist mee moeten starten sprak David van den Berg, mede namens Paul de Bont. Hij hield een pleidooi voor het toepassen van EMDR bij mensen met een psychotische stoornis en comorbide PTSS. Vrij vertaald: gewoon doen! Maar zo gewoon was dat lang niet altijd. Op grond van sterke vermoedens van te geringe draagkracht en potentiële decompensatie werd ons vroeger verteld dat je deze patiënten vooral geen EMDR moest geven. Daarbij blijkt er ook nog eens sprake te zijn van een grove onderdiagnostisering van PTSS in deze groep, waar trauma juist zeer vaak voorkomt.

In een studie met 155 patiënten met een psychotische stoornis en comorbide PTSS onderzochten David en zijn collega's wat de effecten en negatieve bijwerkingen zijn voor drie condities: EMDR, *exposure* en wachtlijst. ►

De resultaten lieten zien dat de vrees niet terecht is. Een traumagerichte behandeling leidde niet tot een verslechtering van persoonlijk en sociaal functioneren en niet tot een toename van psychotische of algemene psychiatrische symptomen, of van *adverse events*, zoals suïcide of opname. Bovendien gold dit ook voor de korte termijn. Dat wil zeggen, er waren geen ontregelingen (anders dan 'normaal') na de eerste en doorgaans heftigste sessies: goed nieuws.

En er was nog meer goed nieuws, want de behandeling (standaard protocol) bleek even effectief als PTSS-behandeling bij mensen zonder psychosen. Ook achterdocht verminderde significant in de behandelde groepen.

Verder leidde behandeling tot een afname van negatieve gebeurtenissen en reductie van hervictimisatie.

Deze laatste bevinding bleek stof tot nadenken in de korte discussie die volgde. Een afname van hervictimisatie komt misschien doordat door de behandeling de algemene draagkracht – gek genoeg juist datgene waar in het verleden aan werd getwijfeld – is toegenomen. Ofwel, mensen zijn steviger geworden en treden daardoor de wereld ook anders tegemoet.

De presentatie van David werd gevolgd door die van zijn collega-promovenda van de *Treating Trauma in Psychosis (T-TIP) Study*, Berber van der Vleugel. Zij onderzocht de werkgeheugenbelasting van oogbewegingen bij 55 mensen met een psychotische stoornis en comorbide PTSS. Haar uitkomstmaten waren niet alleen levendigheid en emotionaliteit, haar studie is de eerste die ook het effect van werkgeheugenbelasting op de PTSS-symptomen zelf onderzocht. Zij vond bij haar onderzoekspopulatie van

mensen met een lage werkgeheugencapaciteit, dat een veel te hoge werkgeheugenbelasting effect had op afname van PTSS-symptomen, zelfs al na één sessie. Een lage werkgeheugenbelasting daarentegen deed niet zo veel. De *take home message* voor de klinische praktijk is dus dat – in tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht en gedaan – 'te snel gaan' niet het probleem is, maar dat het risico (ook) voor deze groep juist zit in een *onderbelasting* van het werkgeheugen.

De sessie werd afgesloten door Carlos Croes. Ook hij is bezig met onderzoek op het gebied van EMDR bij psychotische stoornissen. Opnieuw vernieuwend: de voorgaande studies hebben nog maar net aangetoond dat EMDR veilig kan worden toegepast voor comorbide PTSS bij mensen met psychosen, of de behandeling van de psychotische symptomen zelf met EMDR wordt al onderzocht! Hiertoe is een specifiek protocol ontwikkeld, waarin bijvoorbeeld wordt gewerkt met *flashforwards* op wanen. Carlos onderzocht of oogbewegingen in deze groep een toegevoegd effect hebben als het gaat om afname van de SUD-scores op levendigheid en emotionaliteit. De eerste resultaten lijken veelbelovend in lijn met de eerder gepresenteerde onderzoeken. Ze pleiten voor betere resultaten bij de conditie waarin wel oogbewegingen worden toegepast. Het is opvallend dat dit effect sterker lijkt bij wanen dan bij stemmen. Hoewel het onderzoek van Carlos nog in volle gang is, en het daarmee dus te vroeg is voor conclusies, roept deze tussentijdse bevinding – terugdenkend aan de resultaten van Suzy – de vraag op of oogbewegingen inderdaad een andersoortig effect hebben als het gaat om verbaal (auditief) materiaal.

De Prijsuitreiking

Na zoveel kwalitatief hoogstaande presentaties was het voor de jury van de *research tracks* nog niet gemakkelijk een winnaar te kiezen. Uiteindelijk ging de 'Pluim' (ook wel het 'Evidence Beast' genoemd), de prijs voor de beste wetenschappelijke presentatie, dit jaar naar Suzanne van Veen. Aangezien alle gepresenteerde onderzoeken goed zijn ingebed in een academische setting, werd de 'Tegenwind', de prijs voor onderzoek dat onder suboptimale omstandigheden is uitgevoerd, niet uitgereikt. Dit is jammer, want ook onderzoek vanuit de klinische praktijk kan zeker een bijdrage leveren aan de zich ontwikkelende kennis over EMDR. Dus, om de oproep hiertoe aan alle potentiële onderzoekers onder ons nog eens te onderstrepen: tijdens de prijsuitreiking zo mooi verwoord door Yanda van Rood: "Just do it!" ■